

OBSAH

Co jsou dezinformace?	7
1921–1945: Podvody	23
1. Trust	25
2. Japonský <i>Mein Kampf</i>	44
3. Whalenovy podvrhy	61
1945–1960: Padělky	75
4. Americké dezinformace	77
5. Kampfgruppe	93
6. LC-Cassock, Inc.	106
7. Dezinformační odvěta sovětského bloku	126
8. Kampfverband	143
9. Rudé svastiky	151
10. Podněcování rasismu	164
1961–1975: Zápas	175
11. <i>Dezinformacija</i> na vzestupu	177
12. Válka knih	204
13. Operační plán 10-1	220
14. Oddělení X	238
15. Pátý stav	264

1975–1989: Eskalace	281
16. Polní manuál 30-31B	283
17. Služba A	298
18. Neutronová bomba	312
19. Boj za mír	322
20. Zmrazení jaderného zbrojení	341
21. Nukleární zima	353
22. AIDS: americký produkt	364
23. Filozofie „AM“	382
1990–2014: Hackování	399
24. Digitální opatření	401
25. První digitální úniky	410
26. Anonymous	429
27. Sofacy	441
2015–2017: Úniky informací	459
28. Volební úniky	461
29. Guccifer 2.0	474
30. Trollové	486
31. Shadow Brokers	503
Století dezinformací	520
Poděkování	535
Seznam vyobrazení	538
Rejstřík	544

JAPONSKÝ MEIN KAMPF

V roce 1926 se dostaly do konfliktu čínská, japonská a ruská sféra vlivu v Mandžusku, rozsáhlé oblasti Číny severně od Koreje, jež byla tehdy japonskou kolonií. Dálný východ se tou dobou utápěl v chaosu. Čína se propadala do katastrofální občanské války, v níž proti sobě bojovaly komunistická a nacionalistická strana. Jak Čína slábla, Japonsko i Rusko si dělaly zálusk na úrodné území vmáčkuté mezi nimi, o něž válčily již roku 1905. Tato velká hra o moc v severovýchodní Asii rámovala vznik nejzáhadnějšího a nejvýznamnějšího padělku 20. století, tzv. Tanakova memoranda, ve Spojených státech po útoku na Pearl Harbor lépe známého jako japonský *Mein Kampf*.

Počátkem 20. století bylo císařské Japonsko velmi vysoko na seznamu cílů ruské špionáže. „Železný“ Felix Dzeržinskij se v polovině dvacátých let vychloubal, jaké tam má skvělé zdroje informací. Zvláště výkonné rezidentury měla OGPU v Soulu a Harbinu, mandžuském městě s významnou ruskou menšinou. V jedné chvíli, údajně koncem roku 1925, oznámil Dzeržinskij členům politbyra, že záhy obdrží z Japonska mimořádně důležitý dokument. „Vzrušeně“ oznámil svému kolegovi z první generace

Obrázek 3: Giiči Tanaka, ministerský předseda císařského Japonska (od roku 1927 do své rezignace 2. července 1929). Tanakův velký podvržený strategický plán, který se poprvé objevil v Nankingu, předpokládal japonskou invazi do Mandžuska a útok na Pearl Harbor.

ruských bolševiků Lvu Trockému, že dokument by mohl vyvolat mezinárodní krizi, a možná dokonce válku mezi Japonskem a Spojenými státy.

„Dokumenty nevyvolávají války,“ namítl Trocký.

„Nemáte ponětí o významu tohoto dokumentu,“ odpověděl Dzeržinskij. „Zahrnuje dobytí Číny, zničení Spojených států, světovládu.“

Ale Trockij nebyl stále přesvědčen. „Nenechal se váš agent napálit?“ zeptal se. Nechtělo se mu věřit, že by někdo mohl svěřit takový plán papíru.

Trockij vycítil, že ani sám Dzeržinskij si není úplně jistý pravostí dokumentu. „Jako by chtěl rozptýlit pochybnosti ve vlastní mysli,“ vyrukoval Železný Felix s podrobnostmi. Tvrdil, že OGPU zaplatila tři tisíce dolarů za fotokopie originálního japonského dokumentu. Ale problémy s fotoaparátem zkomplikovaly pořízení

kopie najednou. Odesílání celého dokumentu se podstatně protáhlo, neboť putoval z Japonska v podobě několika samostatných dodávek nevyvolaného filmu.

„Dokument dorazil,“ oznámil jednoho dne Dzeržinskij. Memorandum bylo urychleně přeloženo a podrobena analýze. Když OGPU odeslala text s příloženými zpravodajskými zprávami do Kremli, již obsah jeho prvních stránek vyvolal u členů politbyra „úžas“. Ale jiní prominentní bolševici se přikláněli k Trockého skepsi ohledně vychloubačných tvrzení Dzeržinského.

„Není to snad báseň, padělek?“ otázal se květnatým jazykem Nikolaj Bucharin, další slavný marxistický spisovatel, člen politbyra a vydavatel *Pravdy*. Dzeržinskij hněvivě vybuchl.

„Už jsem vám vysvětlil,“ prohlásil, přičemž s rozrušením sílí jeho polský přízvuk, „že dokument pořídil náš agent, o jehož důvěryhodnosti nemůže být pochyb.“ Dále zopakoval, že originál textu byl nejprve ofotografován v Tokiu, v archivu japonského ministerstva námořnictva. „Do budovy uvedl našeho fotografa náš agent, protože sám s fotoaparátem neuměl zacházet,“ konstatoval vrchní sovětský špión a dodal jakoby na svou obhajobu: „Myslíte si snad, že japonští admirálové umístili padělaný dokument do svého tajného archivu sami?“

V jedné věci se Dzeržinskij a jeho rádci shodovali: je potřeba senzační dokument zveřejnit, a to nejlépe ve Spojených státech. Problém však spočíval v nalezení věrohodného krycího příběhu, jak Rusové dokument z Tokia získali. Trockij upozornil na to, že „jakákoli zmínka o skutečném zdroji, GPU, vyvolá dodatečnou nedůvěru“. Psal se rok 1926 a nebezpečí zpětného úderu nebylo malé: „V Americe samozřejmě vyvstane podezření, že text vyrobila samotná GPU, aby otráвила vztahy mezi Japonskem a Spojenými státy.“ Ale ukázalo se, že ještě obtížnější, než OGPU očekávala, bude zařídit, aby se dokument pokradmu vynořil ve Spojených státech. Dzeržinskij zemřel v roce 1926, Trockij byl na podzim následujícího roku vyštván z komunistické strany a v roce 1929 opustil Rusko; to vše se odehrálo dříve, než bylo Tanakovo memorandum poprvé publikováno.

Existuje jediný záznam oněch pozoruhodných rozhovorů mezi Trockým a Dzeržinským: mimořádně zajímavé vzpomínky sepsané Trockým dvanáct let poté, co se jeho údajná diskuse s Dzeržinským odehrála. Trockij žil tehdy v Mexiku, kde – v prostředí mezi umělci – horlivě psal. Jak je dobře známo, sovětský agent ho usmrtil v jeho domě v Mexico City, když mu rozpoltil hlavu horolezeckým cepínem. Jeden z posledních článků, na nichž Trockij pracoval, nese název „Tanakovo memorandum“. Zůstává záhadou, proč se tak horlivě pokoušel dokázat, že tento padělek ve skutečnosti žádným padělkem nebyl.

Giichi Tanaka se narodil do samurajské rodiny. Stal se generálem a nositelem vysokých vojenských vyznamenání. Nosil úzký šedý knírek a ostříhán byl na ježka, a to i jako civilista. Pronikavé oči se nikdy neusmály. Na sobě měl zpravidla uniformu nebo oblek. V letech 1927–1929 působil jako japonský předseda vlády. Předtím sloužil tři roky jako císařský vojenský atašé v Moskvě a později se podílel na plánování rusko-japonské války (r. 1905). Proslul svou expanzionistickou politikou vůči Mandžusku a zatýkáním komunistů v Japonsku. Tento válečný jestřáb se jevil jako věrohodný autor dokumentu, jenž záhy vejde ve známost jako japonský *Mein Kampf*.

První (nesovětský) údaj o textu, z něhož se později stalo Tanakovo memorandum, pochází z 9. září 1929. Onoho dne odeslal údajně jistý zaměstnanec mandžuské železniční společnosti zprávu japonskému konzulárnímu úřadu v Mukdenu, později Šen-jangu, hlavním městě Mandžuska. Železnice byly z vojenského i hospodářského hlediska strategickou záležitostí, a to zejména v rozsáhlých planinách severovýchodní Asie. Ve zprávě se tvrdilo, že čínští delegáti, kteří jeli na konferenci do Kjóta, koupili „od přítele v Tokiu“ japonský politický dokument výbušného obsahu. Zaplatili za něj 50 000 jenů, tehdy závratnou sumu, v roce 1929 přibližně 23 000 dolarů.¹ Podle samostatné zprávy sdělil

¹ Cena byla pravděpodobně přehnaná, srov. 稻生典太郎.『田中上奏文』をめぐる二三の問題. In: 国際政治 26, 1964, s. 81.

správce Mandžuska americké delegaci, která se nacházela v Mukdenu rovněž na cestě na zmíněnou konferenci, že dokument pochází z anonymního japonského zdroje.² Tanaka, jenž právě odstoupil z funkce japonského předsedy vlády, zemřel ještě v témže měsíci. Tehdy byl záhadný dokument stále jen předmětem dohadů.

První známá tištěná kopie se objevila dva měsíce po Tanakově smrti v obskurním čínském týdeníku v Nankingu, kam přesídlilo čínské hlavní město a kde se nacházelo sídlo vládnoucí nacionalistické strany. Časopis s názvem *Current Affairs Monthly* měl vazby na Kuomintang.³ „Nedávno jsme v Tokiu objevili tento tajný dokument,“ oznamoval vydavatel. Časopis otiskl dokument o skoro 20 000 tradičních čínských znacích v prosinci. Japonská vláda rychle zasáhla a již o několik týdnů později požadovala, aby čínské úřady jeho další šíření zakázaly „s odůvodněním, že se jedná o falzifikát“, jak vzpomínal vlivný japonský diplomat. Čínské úřady údajně souhlasily. Později v průběhu roku 1930 se objevil v Tokiu sekundární japonský překlad (textu, jenž byl domnělým „překladem“ původního japonského dokumentu).⁴ Původní vydání v Nankingu a následná drobná čínsko-japonská rozmiška, jež tím byla vyvolána, prošly v anglicky mluvícím světě téměř bez povšimnutí.

V následujícím roce začala sílit japonská agresivita vůči Číně. Dne 17. září 1931 opět citoval ze záhadného Tanakova memoranda anglicky psaný deník *The China Critic*, jenž vycházel v Šanghaji a měl kanceláře v New Yorku a Londýně. Citace vynikala svůdnou jednoduchostí, s níž zachycovala japonské imperiální ambice: „Abychom dobyli Čínu, musíme ze všeho nejdříve dobýt

² Premier Tanaka's Memorial: The Document and Dispute. *The New York Times*, 15. května 1932, s. XX3.

³ 惊心动魄之日本满蒙积极政策 („Šokující politika Japonska vůči Mandžusku a Mongolsku“). 時事月報 (*Current Affairs Monthly*). Nanking, prosinec 1929, s. 1–20, <https://archive.org/details/1929-Nanking>.

⁴ RYŮJI, Hattori. Controversies over the Tanaka Memorial. In: YANG, Daqing – LIU, Jie – MITANI, Hiroshi – GORDON, Andrew. *Toward a History Beyond Borders*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2012, s. 121–147.

Mandžusko a Mongolsko. Abychom dobyli svět, musíme ze všeho nejdříve dobýt Čínu.⁵ Citace, jež se mnohokrát opakovala, působila šokujícím dojmem, ale ještě více ohromilo její načasování. Následujícího dne totiž započal japonský vpád do Mandžuska.

Záhadný dokument se náhle jevil jako jasnozřivý, ne-li prorocký. O šest dní později, v záplavě statí kritizujících probíhající japonské invaze do Mandžuska, publikoval *The China Critic* plných 17 000 slov Tanakova memoranda, které se mělo záhy stát nechvalně proslulým. Text byl doslovným překladem původní čínské verze, jež se objevila v Nankingu, s několika menšími odchylkami.⁶

Jakmile se dokument objevil na veřejnosti, důstojníci OGPU v Číně poslali dokument zpět do Moskvy. Jen o dva měsíce později, v prosinci 1931, otiskl Tanakovo memorandum oficiální časopis Komunistické internacionály, tzv. Kominterny, sídlící v Moskvě, a to v plném znění a v pěti jazycích.

V březnu 1932 nařídila moskevská Kominternu, která nevěděla, že Tanakovo memorandum již bylo v Japonsku zveřejněno, sanfranciskému oddělení sovětské nastrčené organizace Pan-Pacific-Trade Union Secretariat, aby propašovalo memorandum ze Spojených států do Japonska, a pokusilo se jej tam publikovat ve třetím čísle protiválečného komunistického časopisu *Pan-Pacific Worker*. Archiv Kominterny prozrazuje, že Tanakovo memorandum muselo být přeloženo „s ohledem na časovou náročnost“, a jak uvádí příslušný protokol, bylo rozhodnuto „začít ihned Tanakovo memorandum překládat (z angličtiny do japonštiny).“⁷

⁵ The Tanaka Memorial. *China Critic*, Shanghai, 4, č. 8, 17. září 1931, s. 1–2.

⁶ Rozdíly mezi nankingskou a šanghajskou verzí jsou nepatrné. Největší rozdíl představuje skutečnost, že titulní strana spisu byla v čínské (mandarínské) verzi vytištěna jako poslední odstavec, zatímco v anglické verzi tvoří odstavec první. Liší se i několik dílčích nadpisů a změnilo se jméno jedné železniční tratě. Chtěl bych poděkovat Chenny Zhangové za její metodickou a pečlivou pomoc při porovnávání obou verzí.

⁷ Протоколы заседаний американского бюро Тихоокеанского секретариата профсоюзоз (Zpráva o setkání, San Francisco, kancelář sekretariátu Pacifické obchodní unie). Protokol č. 4, 2. března 1932, Archiv Kominterny, fond 534, Opis 4, Delo 422, pol. 1, „Publication of „P-P Worker“. Srov. též protokol č. 7, 21. března 1932, a protokol č. 12, 25. dubna 1932, <https://archive.org/details/comintern-534-4-422>.